

Yulia Krivich

Sprawozdanie z realizacji indywidualnego planu badawczego

**Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki
w Krakowie**
Szkoła Doktorska

O Friends, there are no Friends*

*„O przyjaciele, nie ma żadnych przyjaciół” – paradoksalny aforyzm, który Jacques Derrida uczynił motywem przewodnim książki *The Politics of Friendship* (1997), odśladania wewnętrzną sprzeczność przyjaźni jako kategorii politycznej. Derrida pokazuje, że choć przyjaźń często funkcjonuje w oficjalnych deklaracjach i ideologicznych hasłach, jej rzeczywista obecność w relacjach społecznych bywa iluzoryczna lub instrumentalizowana. Cytując frazę przypisywaną Arystotelesowi, Derrida wskazuje na fundamentalne napięcie: deklaracja przyjaźni może zarazem ją unieważniać, ujawniając jej kruchość i warunkowość.

Jacques Derrida, *The Politics of Friendship*, tłum. George Collins, Verso, 1997.

temat:

Dekolonizacja pamięci poprzez analizę afektywnych wspólnot i relacji przyjaźni w kontekście spuścizny ideologii „przyjaźni narodów” w sztuce i kulturze wizualnej krajów Europy Wschodniej, Kaukazu i Azji Centralnej

W projekcie koncentruję się na praktykach artystycznych, które kwestionują oficjalne narracje postradzieckie i kolonialne, badając jak współczesna sztuka rekonstruuje alternatywne formy pamięci, solidarności i podmiotowości. Interesuje mnie, w jaki sposób subiektywność i osobiste doświadczenia — zwłaszcza migracyjne, queerowe, kobiece i mniejszościowe — wchodzi w interakcję z infrastrukturą wiedzy, a także jak praktyki artystyczne mogą działać jako narzędzia afektywnego oporu, odzyskiwania historii i tworzenia relacji poza logiką państwowości.

Ważnym punktem odniesienia dla mojej analizy są współczesne formy sojuszy artystycznych, które podważają dominujące modele produkcji wiedzy.

Planowane efekty końcowe

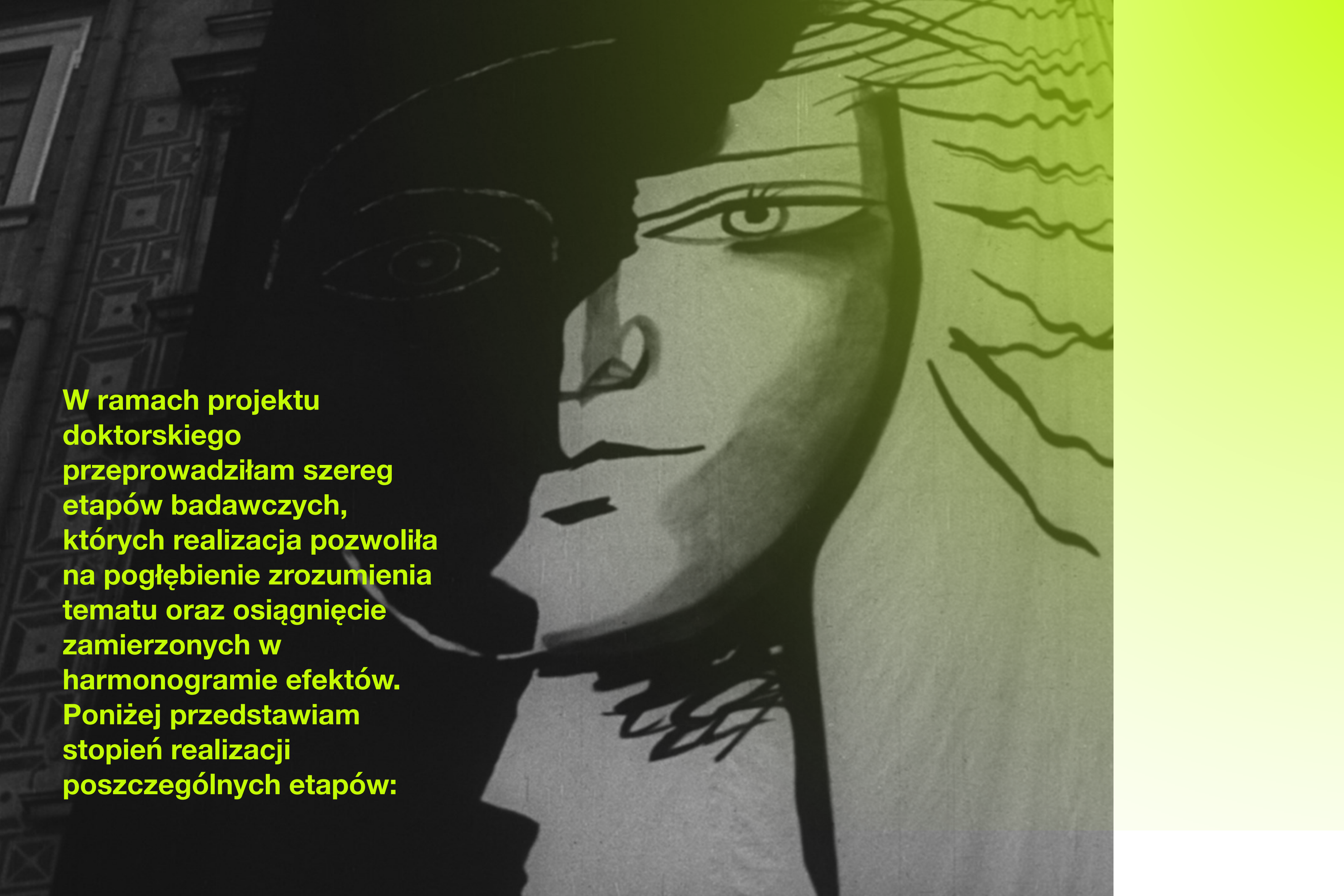

W ramach projektu doktorskiego prowadzę **badania nad dekolonialnym potencjałem Europy Wschodniej**, koncentrując się na dziedzictwie wizualnym i narracjach tworzonych w krajach postkomunistycznych. Wykorzystuję desktop research oparty na analizie archiwów cyfrowych, współpracy z badaczkami i badaczami, a także na literaturze teoretycznej i materiałach wizualnych. Równolegle rozwijam tekstową część projektu pod roboczym tytułem Dekolonialność Europy Wschodniej.

Na podstawie badań archiwalnych tworzę **eksperymentalny film krótkometrażowy oraz multimedialną instalację**, która łączy obraz ruchomy z dźwiękiem i formą przestrzenną. W projekcie wykorzystuję między innymi materiały found footage, archiwa oraz dokumentacje współczesnych działań artystycznych.

Projekt bada pojęcie „przyjaźni” jako strategii politycznej i kulturowej, przyglądając się temu, jak była ona konstruowana w oficjalnej retoryce, ale także jak może być dziś rozumiana jako **praktyka budowania nieoczywistych sojuszy i konstelacji poza infrastrukturą władzy**.

Efektem końcowym będzie publiczna prezentacja instalacji artystycznej oraz publikacja wydana we współpracy z instytucją kultury w Polsce.

**W ramach projektu
doktorskiego
przeprowadziłam szereg
etapów badawczych,
których realizacja pozwoliła
na pogłębienie zrozumienia
tematu oraz osiągnięcie
zamierzonych w
harmonogramie efektów.
Poniżej przedstawiam
stopień realizacji
poszczególnych etapów:**

Etap 1 : kwerenda i opracowanie literatury

Podstawą do rozpoczęcia pracy nad częścią badawczo-artystyczną mojej dysertacji był wnikliwy przegląd literatury. Zebrane teksty wyznaczają pole moich poszukiwań na styku teorii dekolonialnej, studiów nad pamięcią zbiorową i wizualnością oraz refleksji nad archiwum. Sięgam zarówno po klasyczne teksty filozoficzne i polityczne, jak i współczesne ujęcia postzależnościowe i autoetnograficzne, które pomagają mi osadzić moje praktyki artystyczne w szerszym wymiarze kulturowym i historycznym.

"The concept of 'friendship of peoples' was central to Soviet ideology – not as a pluralistic value, but as a tool to orchestrate geopolitical loyalty and to mask internal colonial hierarchies."

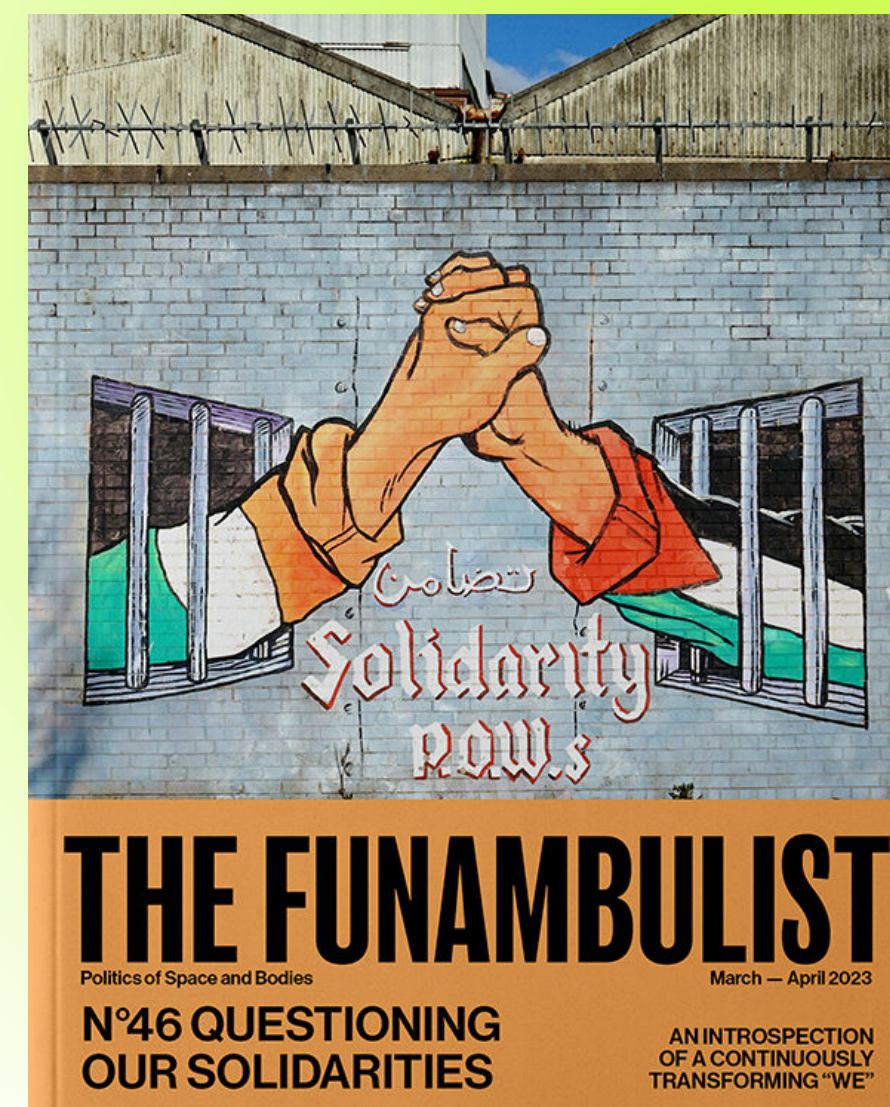
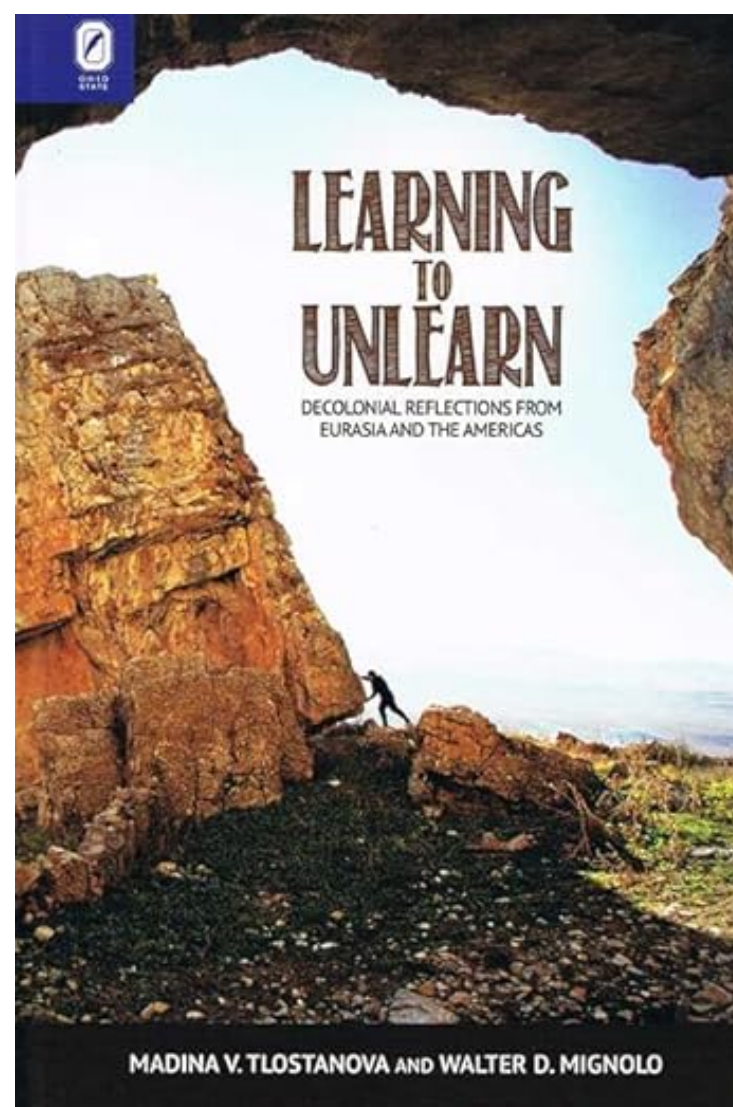
Ideologia "przyjaźni narodów" (ros. дружба народов, druzhba narodov) odgrywała kluczową rolę w polityce Związku Radzieckiego, służąc nie tyle promowaniu autentycznej wielokulturowości, ile jako narzędzie do kształtowania lojalności geopolitycznej i maskowania wewnętrznych hierarchii kolonialnych. Chociaż oficjalnie podkreślano równość wszystkich narodów ZSRR, w rzeczywistości polityka ta często prowadziła do dominacji kultury rosyjskiej i asymilacji mniejszych grup etnicznych.

W kontekście polityki narodowościowej ZSRR, początkowa strategia korenizacji (ros. коренизация) miała na celu promowanie lokalnych kultur i języków. Jednak od lat 30. XX wieku nastąpił zwrot w kierunku rusyfikacji, co skutkowało marginalizacją języków i kultur mniejszościowych oraz promowaniem języka rosyjskiego jako głównego środka komunikacji w administracji i edukacji. Terry Martin w swojej książce *The Affirmative Action Empire: Nations and Nationalism in the Soviet Union, 1923-1939* analizuje, jak polityka afirmatywna ZSRR była wykorzystywana do kontrolowania różnorodności etnicznej i promowania jedności pod przewodnictwem Rosji.

Stopień realizacji etapu: 80%

W swojej pracy staram się zmapować oraz przemyśleć pojęcie przyjaźni po końcu zimnej wojny – rozumianej nie jako relacja między narodami konstruowana odgórnie przez instytucje władzy, ale jako oddolna praktyka oporu, intymności i tworzenia transnarodowych więzi poza logiką imperium.

Szukam alternatywnych ścieżek i innej wyobraźni. Inspirujące dla mnie były takie publikacje jak *Affective Communities: Anticolonial Thought, Fin-de-Siècle Radicalism, and the Politics of Friendship* autorstwa Leeli Gandhi oraz *Radical Friends: Decentralised Autonomous Organisations and the Arts*. Obie książki pokazują, że przyjaźń może być czymś znacznie więcej niż tylko prywatną relacją – może stać się ramą dla budowania alternatywnych struktur społecznych, solidarność nie musi być spektakularna – może być intymna, czuła, codzienna. inny świat może zaczynać się od mikrorelacji, o ile są one oparte na kontylacji i różnych połączeniach.

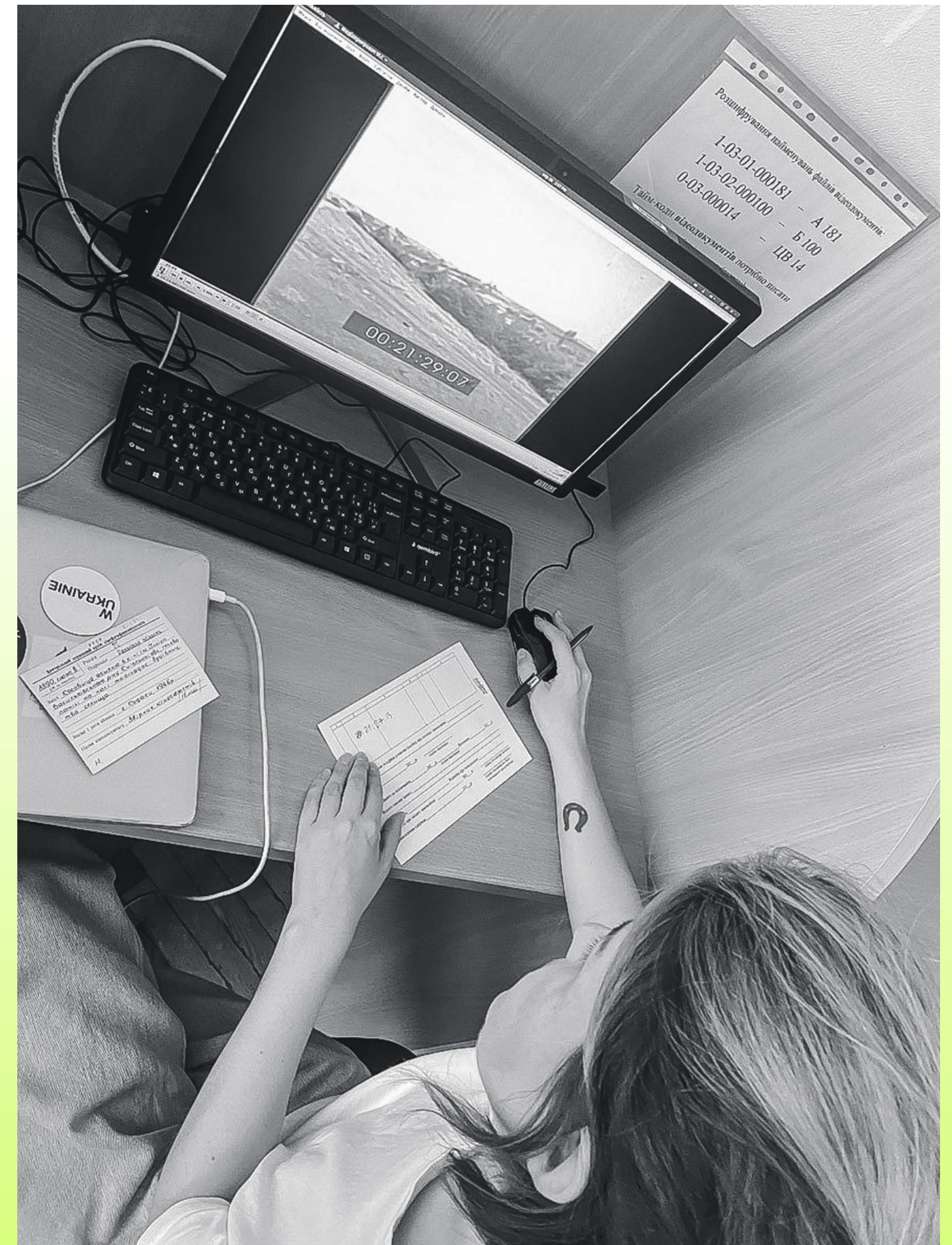

Etap 2 : badania archiwów filmowych

W ramach stypendium **Krajowego Planu Odbudowy (KPO)** oraz rezydencji **CEC ArtsLink** w Stanach Zjednoczonych zrealizowałam szereg wizyt badawczych w archiwach cyfrowych i filmowych, m.in.:

- ✳ **Państwowe Archiwum Audiowizualne w Kijowie** – specjalizujące się w gromadzeniu i udostępnianiu zasobów dokumentujących historię i kulturę Ukrainy;
- ✳ **Dovzhenko Centrum w Kijowie** – największe archiwum filmowe Ukrainy, zaangażowane w digitalizację i konserwację dzieł, zwłaszcza tych marginalizowanych w okresie sowieckim;
- ✳ **Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych (WFDIF)** w Warszawie – prace nad materiałami archiwalnymi z V Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów (1955);
- ✳ **Video Data Bank przy School of the Art Institute of Chicago (VDB)**, Chicago – jedno z kluczowych archiwów sztuki wideo, gromadzące eksperymentalne i dokumentalne realizacje artystyczne;
- ✳ **Anthology Film Archives, Nowy Jork** – instytucja poświęcona kinu awangardowemu i niezależnemu, prowadząca działalność pokazową i badawczą.

Obecnie współpracuję także z **Wytwórnią Filmów Oświatowych w Łodzi**.

Stopień realizacji etapu: 100%

Crisis Kiosk, wystawa Change to Come w Kunsthalle im Lipsiusbau w Dreźnie.

W wyniku przeprowadzonych badań zrealizowałam instalację wideo do projektu ***Crisis Kiosk*** (w kolektywie z Weroniką Zalewską i Martą Romankiv), wykorzystując materiały ze zbiorów **Państwowego Archiwum Audiowizualnego w Kijowie**. Praca została zaprezentowana na wystawie Change to Come w Kunsthalle im Lipsiusbau w Dreźnie.

Projekt porusza temat kryzysu żywnościowego wywołanego wojną w Ukrainie. Poprzez stworzenie tymczasowego kiosku – artystycznej instalacji w przestrzeni publicznej – artystki podejmują refleksję nad zagadnieniami związanymi z opuszczoną ziemią, imperializmem żywnościowym, globalną współzależnością oraz rolą jedzenia jako oddolnej sieci wsparcia, a także nośnika pamięci i relacji rodzinnych. Towarzyszące instalacji wideo odnosi się do społeczno-ekonomicznych rytmów produkcji żywności w Ukrainie w czasach ZSRR. Ukazuje zależności między często przymusową pracą w kołchozach (tzw. gospodarstwach zbiorowych) a rozwojem rolnictwa masowego, które zapowiadało transformację stosunków własności ziemi poprzedzającą nadejście kapitalizmu. Archiwalne materiały propagandowe dokumentujące produkcję żywności zostały zestawione z indywidualnymi historiami, w których zarządzanie jedzeniem służyło jako narzędzie opresji. Wykorzystane w pracy zasoby pochodzą z Centralnego Państwowego Archiwum Audiowizualnego i Elektronicznego w Kijowie.

Widok wideo instalacji i Kiosku z wystawy z Kunsthalle im Lipsiusbau, Drezno

Etap 3 : Przygotowanie teoretycznej podstawy projektu pracy doktorskiej

Obecnie ten etap określam jako będący w trakcie realizacji – planuję jeszcze kilka wyjazdów terenowych w celach badawczych oraz pogłębione studium przypadku, oparte na osobistych historiach.

Autoetnograficzny wątek: osobista historia i badania nad etnicznością w ZSRR

Jednym z kluczowych elementów projektu jest autoetnograficzna ścieżka wizualno-poetycka, oparta na historii mojej babci, która pochodziła z Baszkortostanu i należała do mniejszości etnicznej jako Baszkirska Tatarka. Jej życie stanowi przykład codziennej strategii przetrwania w systemie, który promował oficjalną narrację „przyjaźni narodów”, jednocześnie marginalizując i asymilując kulturowo tych, którzy nie wpisywali się w dominujący wzorzec.

Jako młoda kobieta moja babcia zmieniła swoje imię, a później nazwisko w paszporcie na bardziej rosyjskie. Nie była to decyzja wymuszona przepisami prawa, lecz akt dobrowolnego „dopasowania się” – forma językowej i tożsamościowej mimikry, która miała ułatwić jej „wtopienie się” w hegemoniczny porządek społeczny. Jak sama mówiła, nie czuła przymusu, lecz wewnętrzną potrzebę dostosowania się – zacierając tym samym ślady swojego pochodzenia. Była to cicha forma rusyfikacji, której efektem była utrata języka, pamięci kulturowej i części tożsamości.

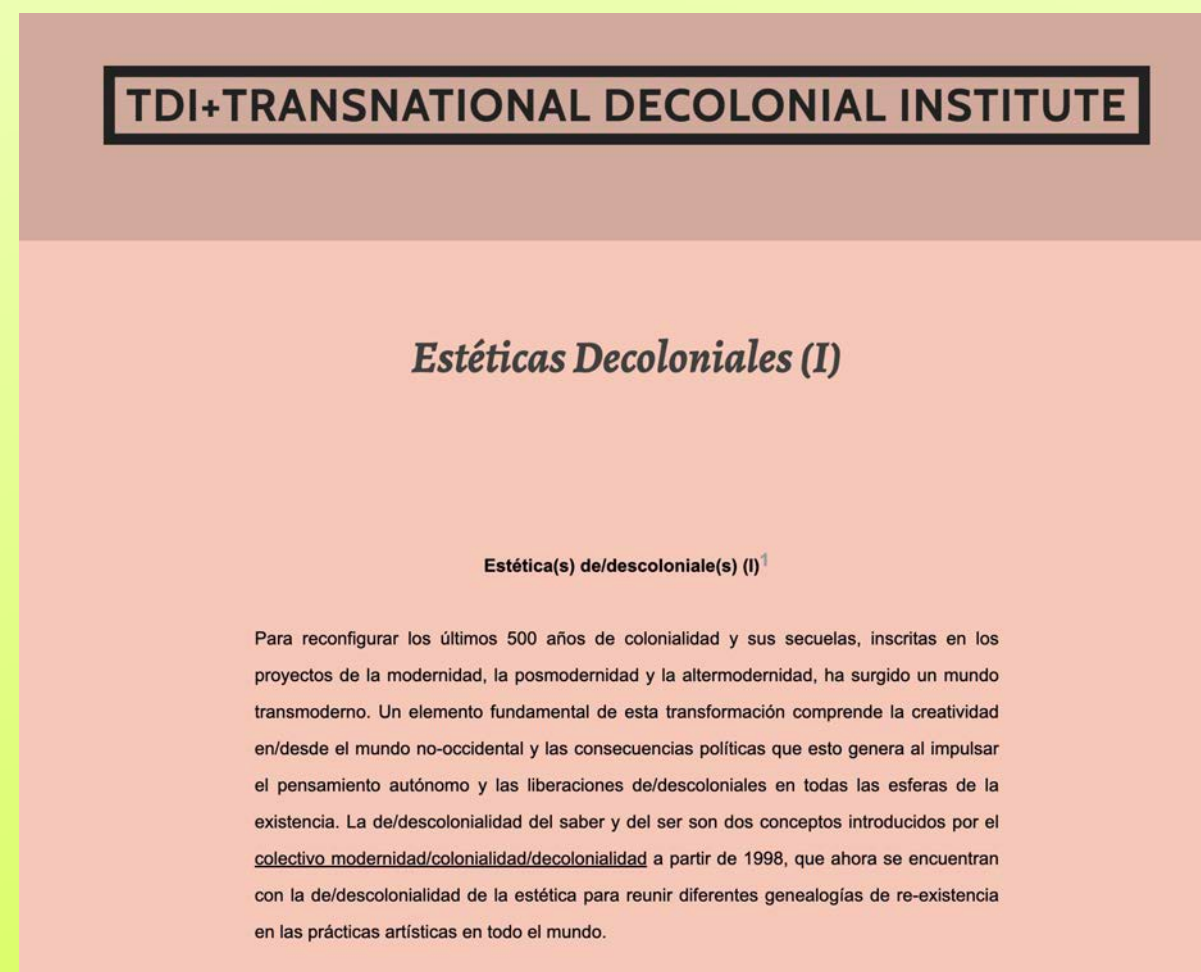
Historia mojej babci nie jest jednostkowa. Jest raczej reprezentatywna dla losów wielu osób z mniejszości etnicznych w Związku Radzieckim, które – mimo oficjalnej retoryki równości i braterstwa – doświadczały symbolicznej przemocy i nacisków na kulturową asymilację. W projekcie staram się przywrócić pamięć o tych doświadczeniach oraz zrozumieć je w szerszym kontekście dekolonialnej krytyki tożsamości narodowych i internacjonalizmu sowieckiego.

W ramach badań teoretycznych analizuję m.in. sowiecką politykę narodowościową i jej wpływ na migracje, tożsamość oraz hierarchie etniczne. Szczególnie ważne są dla mnie takie publikacje, jak:

- ✱ Eric Sahadeo, Druzhba Narodov or Second-Class Citizenship? Soviet Asian Migrants in a Post-Colonial World
Artykuł ten analizuje doświadczenia migrantów z Azji Środkowej w kontekście oficjalnej ideologii „przyjaźni narodów”, badając, na ile sowiecki internacjonalizm rzeczywiście realizował ideały równości, a w jakim stopniu wzmacniał struktury marginalizacji.
- ✱ David Rainbow (red.), Ideologies of Race: Imperial Russia and the Soviet Union in a Global Context
Szczególnie interesujący jest rozdział „Was Soviet Internationalism Anti-Racist?”, który analizuje stosunek ZSRR do cudzoziemców i „innych” rasowo/kulturowo, ukazując złożoność między ideologią a praktyką społeczną.

Poprzez tę osobistą i badawczą ścieżkę staram się zrozumieć, jak mechanizmy władzy kształtowały (i nadal kształtują) tożsamość – zarówno na poziomie jednostkowym, jak i zbiorowym.

Stopień realizacji etapu: 60%

Transnational Decolonial Institute. "Estética(s) de/descoloniale(s) (I)."
<https://transnationaldecolonialinstitute.wordpress.com/esteticas-decoloniales-i/>

Manifest zwraca uwagę na to, jak ważne są dziś tożsamości transnarodowe – szczególnie w sztuce i polityce. To właśnie one przyczyniły się do globalnej zmiany w sposobie myślenia i odczuwania świata. Twórczość – nie tylko artystów wizualnych, ale całego sektora szerokorozumianej kultury – pokazuje, że nasze tożsamości są złożone, wielowarstwowe i przekraczają granice państw.

Manifest podkreśla też, jak duży wpływ mają migracje z byłych krajów Europy Wschodniej i globalnego Południa do Zachodniej Europy i USA. To właśnie migranci, często postrzegani jako „obiekty kolonialne”, stają się dziś aktywnymi uczestnikami i uczestniczkami procesów dekolonizacji – przejmują głos, opowiadają własne historie i kształtują nowe narracje.

Jednocześnie, czytając klasyczne teksty dekolonialne – na przykład Waltera Mignolo – oraz jego współczesne analizy rzeczywistości geopolitycznej, coraz wyraźniej dostrzegam problematyczne aspekty tej perspektywy.

Od początku pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę odbyłam wiele rozmów i debat, które ujawniły głębokie niezrozumienie tematyki Europy Wschodniej oraz złożonego kontekstu krajów byłego Związku Radzieckiego wśród wielu przedstawicieli tzw. progresywnego nurtu dekolonialnego.

Brakuje im często nie tylko znajomości lokalnych historii i wrażliwości na specyfikę regionu, ale również świadomości, w jaki sposób język dekolonialny bywa instrumentalizowany przez aktorów politycznych o imperialnych ambicjach – zwłaszcza w przypadku rosyjskiej alter-prawicy, co dla mnie jest kontynuacją tradycji instrumentalizacji dekolonialnego dyskursu Związku Radzieckiego.

Doskonale pokazuje to Miri Davidson w artykule *On the Concept of the Pluriverse in Walter Mignolo and the European New Right*, w którym autorka analizuje, jak pojęcie pluriversum, choć początkowo sformułowane jako narzędzie wyzwolenia, może zostać zawłaszczone przez prawicowe ideologie, służące legitymizacji separatyzmu kulturowego, autorytaryzmu i geopolitycznej dominacji – na przykład w koncepcjach Aleksandra Dugina i jego idei Eurazji. To zestawienie pokazuje, jak brak świadomości kontekstów postradzieckich w zachodnim dyskursie dekolonialnym może prowadzić do reprodukcji szkodliwych uproszczeń, a nawet wspierania narracji kolonialnych w nowym przebraniu.

Etap 4 : Laboratorium Integracji – projekt edukacyjno-eksperymentalny w ramach SDK „Słonecznik”

Projekt Laboratorium Integracji stanowił istotny element mojego planu badawczego, pierwotnie ściśle związanego z działalnością Solidarnego Domu Kultury “Słonecznik” – miejsca, które współtworzyłam i w którym rozwijałam praktyki artystyczne oparte na wspólnocie, trosce i eksperymentach społeczno-artystycznych. Projekt Laboratorium był zarazem moim ostatnim przedsięwzięciem zrealizowanym w ramach SDK “Słonecznik”, którego działalność – z przyczyn niezależnych ode mnie – musiała zostać zakończona w 2024 roku. Zamknięcie tej przestrzeni istotnie wpłynęło na przebieg mojego IPB, ponieważ wiele planowanych wcześniej badań miało być prowadzonych właśnie w ramach struktur i środowiska wypracowanego w Słoneczniku.

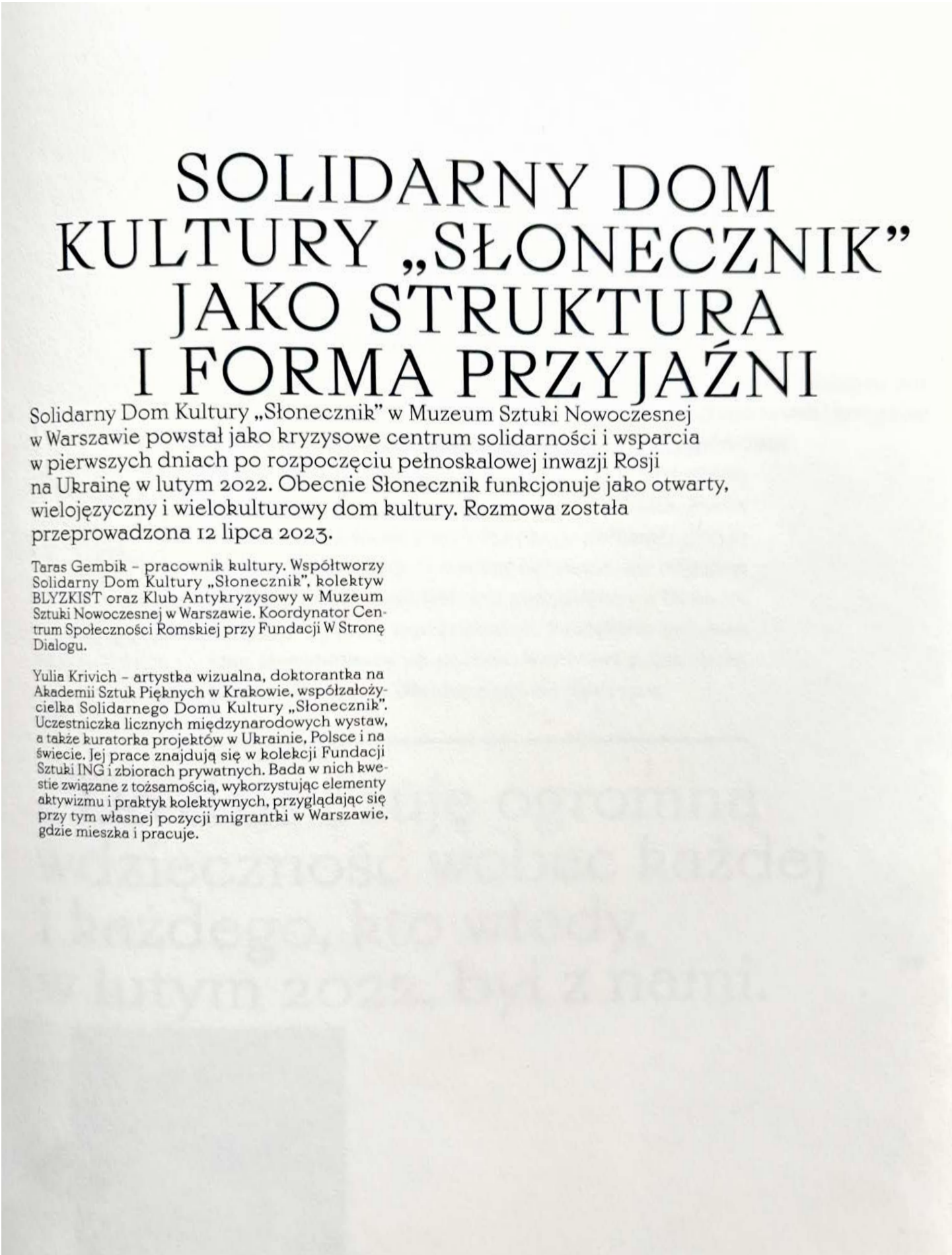
Projekt został zrealizowany dzięki dofinansowaniu z programu „Culture Helps / Культура допомагає”, współfinansowanego przez Unię Europejską i koordynowanego przez organizacje Insha Osvita (Ukraina) oraz zusa (Niemcy). Dodatkowe wsparcie zapewniło Centrum Mieroszewskiego w ramach Otwartego Naboru.

Projekt ten domknął istotny rozdział mojej pracy badawczo-artystycznej związanej z działalnością SDK „Słonecznik” i stał się momentem przejścia do kolejnych etapów moich poszukiwań twórczych.

Stopień realizacji etapu: 100%

Forma przyjaźni. Muzeum na placu
Warszawa: Muzeum Sztuki Nowoczesnej, 2024.
ISBN 978-83-67598-16-3

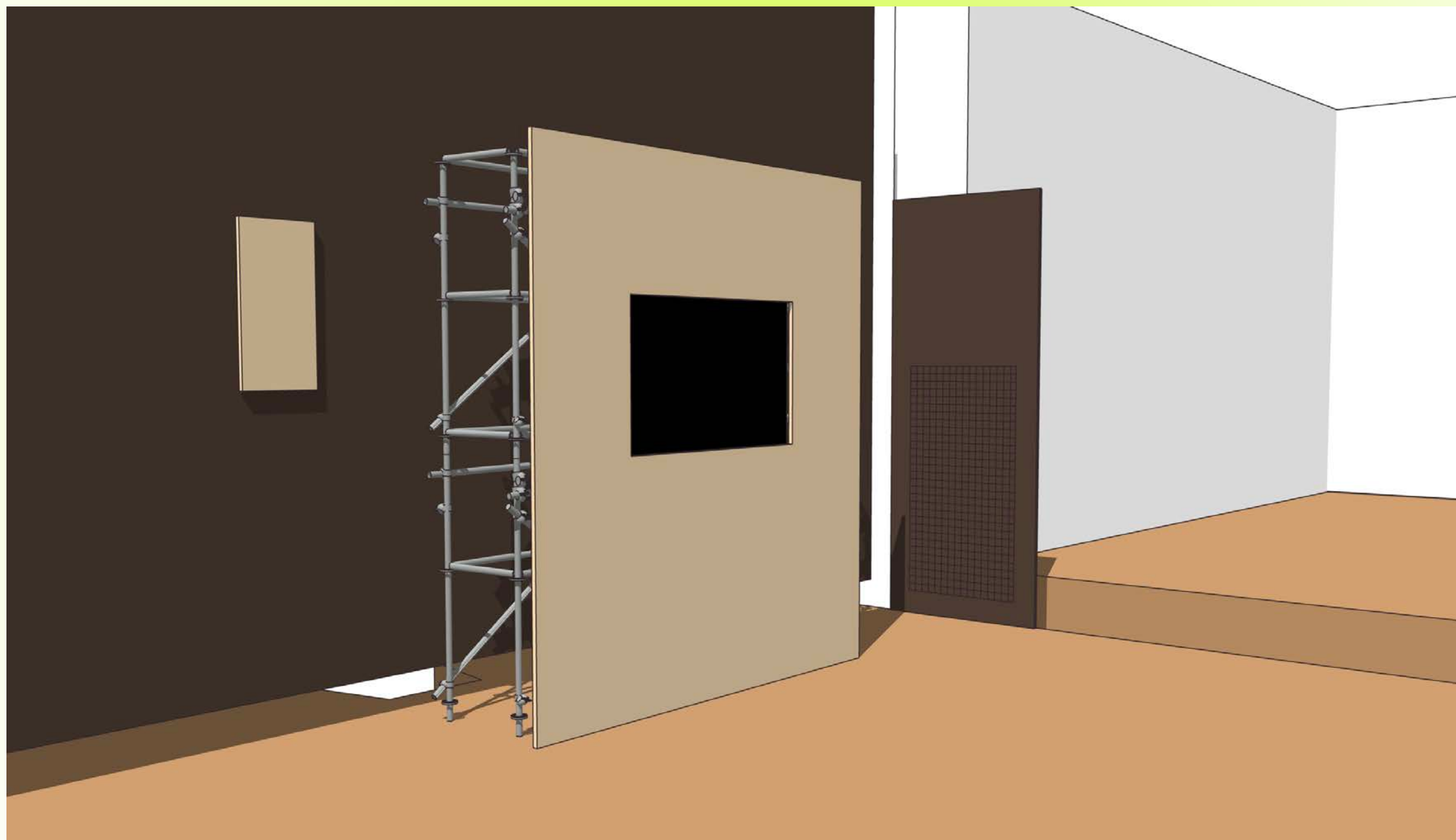
Rozmowa na temat koncepcji i praktyk solidarności i przyjaźni:

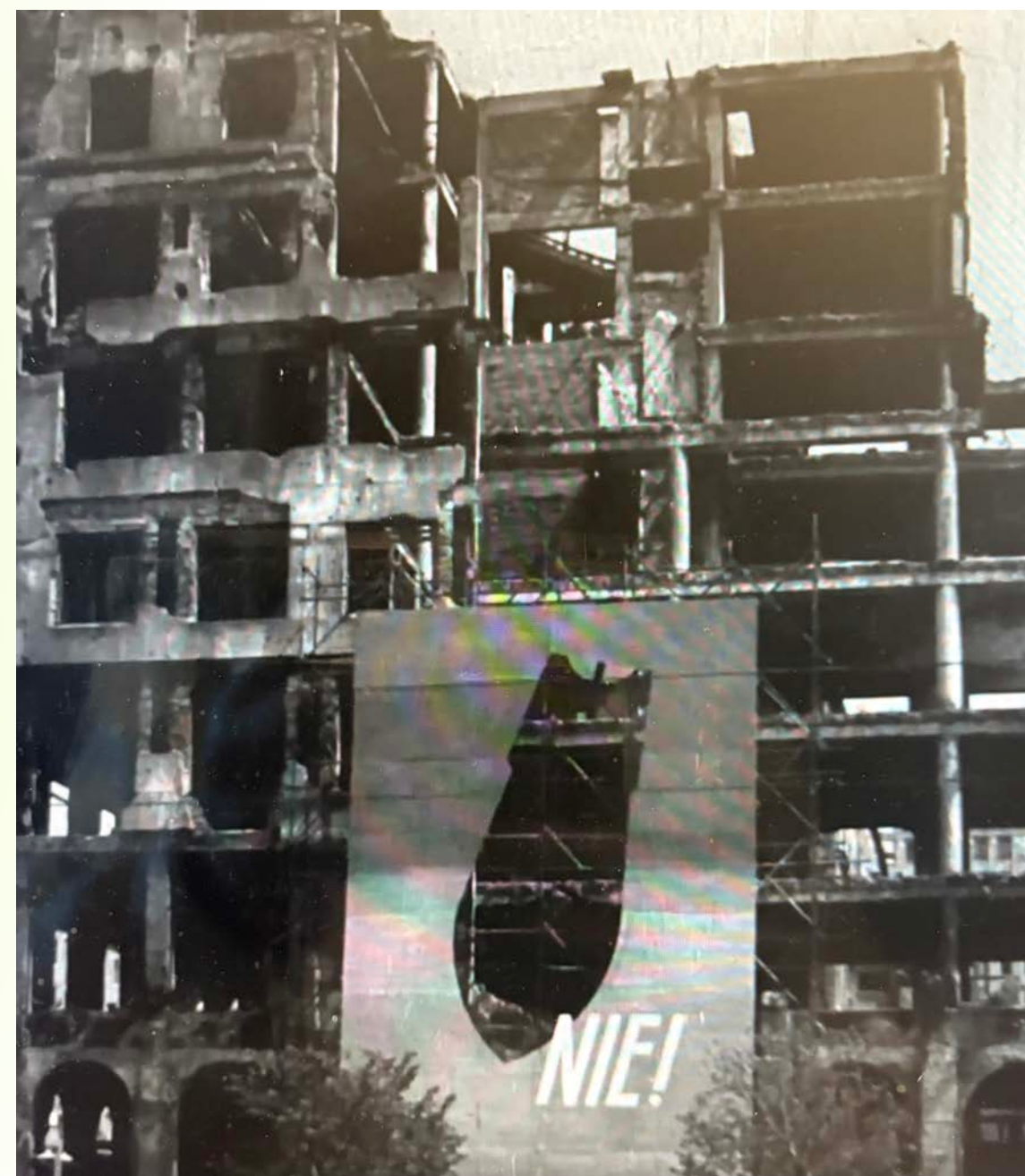
Etap 5 : Praca nad wystawą w Muzeum Warszawy

Produkcja instalacji wideo z elementami przestrzennymi, wykorzystującymi materiały archiwalne z V Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów w Warszawie (1955) do stworzenia wizualno-poetyckiej opowieści o “przyjaźni” w ujęciu historycznym.

Obecnie projekt znajduje się w fazie zaawansowanej realizacji, a jego otwarcie zaplanowane jest na **koniec czerwca 2025 roku** w jednej z sal wystawienniczych Muzeum Warszawy.

wstępna wizualizacja prototypu projektu w jednej z sal Muzeum Warszawy (szkic projektowy)

kadr z dokumentacji obchodów otwarcia V Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów w Warszawie, 1955

Stopień realizacji etapu: 50%

Etap 6 : wyjazd badawczy do Stanów Zjednoczonych w ramach ARTSLink Fellowship

▶ PROGRAMS

▶ PEOPLE

▶ STORIES & INSIGHTS

▶ ABOUT

DONATE

YULIA KRIVICH

Ukraine / Poland

2024 ArtsLink International Fellowships: US Residency
Host: The Luminary

2022 ArtsLink Assembly

Yulia Krivich is a visual artist, activist, and curator. Her practice is based on a post-artistic approach and community-building. She explores issues related to language, migration, and postcolonial theory. Yulia is co-founder of the [Solidarity Community Center Słonecznik \(Sunflower\)](#) at the Museum of Modern Art in Warsaw as well as a member of the Soniak Digest, a digital platform that researches contemporary info-war and geopolitics from the perspective of Eastern Europe.

She has participated in numerous international exhibitions in Ukraine, Poland, and internationally. In 2023-24, Yulia co-curated with the Polish curator Anita Nemet two installments of the exhibition Dear Future in Warsaw and Bielsko-Biała. The project is a 'letter to the future' in which artists, architects and volunteers from Ukraine and Poland consider the tools in the artistic arsenal to create new futures in the context of the ongoing Russian war against Ukraine.

Yulia graduated from the Department of Architecture at the State Academy of Civil Engineering and Architecture in Dnipro, Ukraine, and from the Faculty of Media Arts at the Academy of Fine Arts in Warsaw. Originally from Dnipro, she currently lives in Warsaw.

[Website](#)

[Instagram](#)

[Facebook](#)

Zrzut ekranu ze strony <https://www.cecartslink.org/participant/yulia-krivich/>

W październiku- listopadzie 2024 roku odbyłam rezydencję badawczą w The Luminary w St. Louis (Missouri, USA). Rezydencja została dofinansowana w ramach programu CEC ArtsLink Fellowship oraz przez Instytut Adama Mickiewicza w ramach projektu „Kultura Polska na Świecie”.

Głównym celem pobytu było pogłębienie rozwinięcie własnego projektu badawczo-artystycznego oraz analiza lokalnego kontekstu społeczno-historycznego – ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień migracji i kolonializmu w regionie Midwestu oraz obecności i dziedzictwa rdzennych mieszkańców Ameryki. W ramach wyjazdu odbyłam również wizyty studyjne w wybranych instytucjach kultury w Chicago, Nowym Jorku, Nowym Orleanie i Memphis.

Stopień realizacji etapu: 100%

Jednym z kluczowych elementów rezydencji była praca badawcza w archiwach. Odwiedziłam m.in.:

- ✿ Missouri Historical Society (St. Louis)
- ✿ Digital Media Archive i The Historic New Orleans Collection (Nowy Orlean),
- ✿ Interference Archive i Anthology Film Archives (Nowy Jork),
- ✿ Video Data Bank przy School of the Art Institute of Chicago (SAIC), gdzie odbyłam spotkanie z dyrektorem archiwum, Tomem Colleyem.

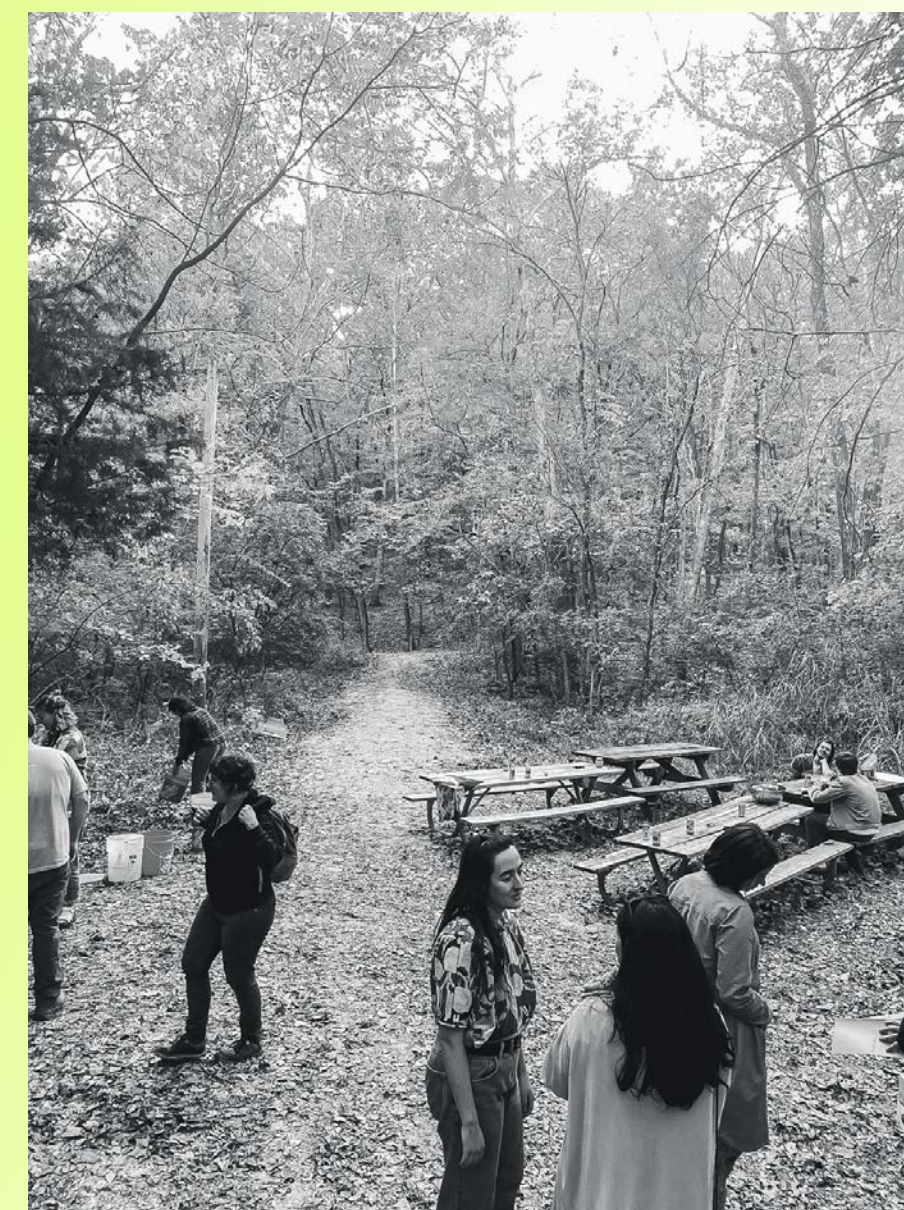
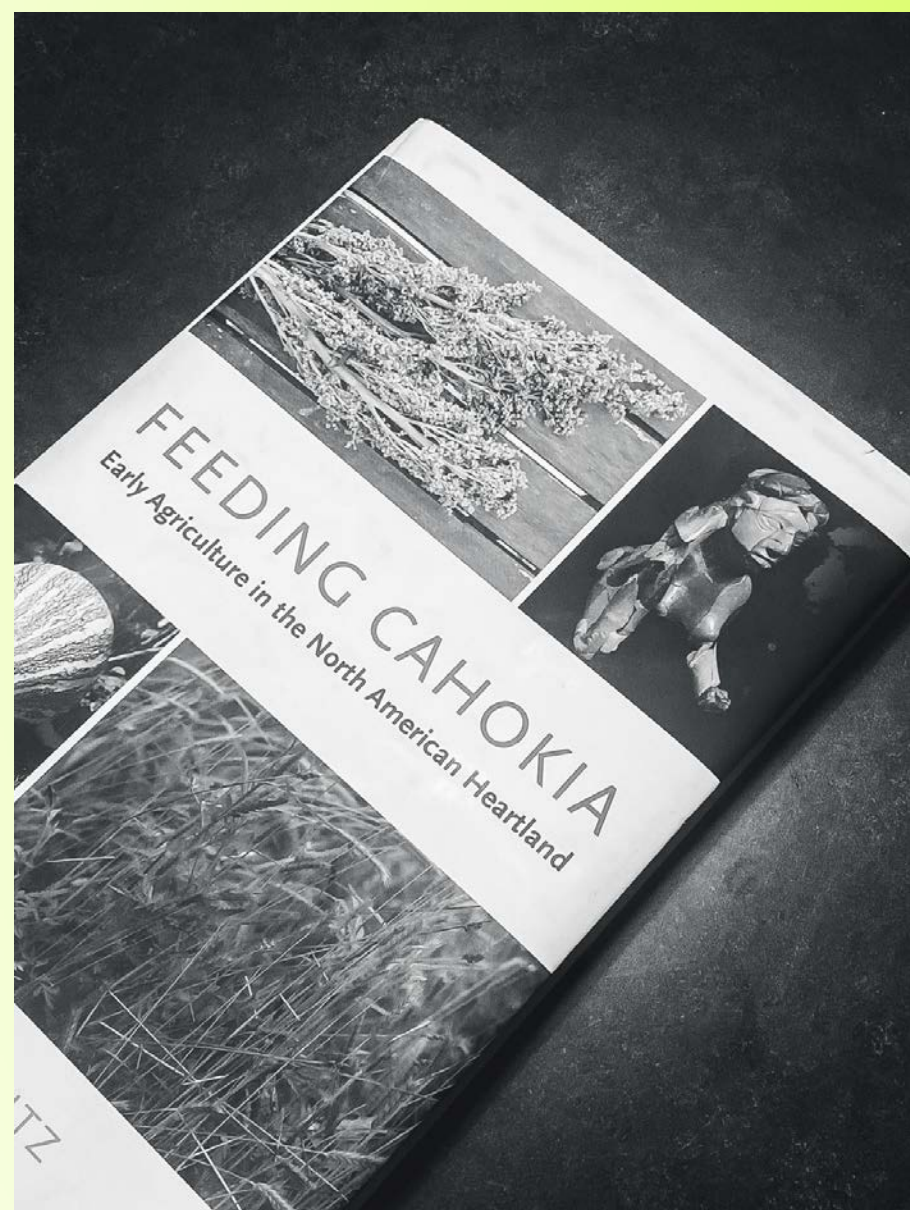
W instytucjach tych gromadziłam i analizowałam materiały źródłowe – fotografie, dokumenty i nagrania filmowe – które pozwoliły mi zgłębić temat wizualnych narracji migracji i kolonializmu w kontekście amerykańskim. Zebrane materiały stanowią istotny komponent mojej pracy doktorskiej, koncentrującej się na alternatywnych formach archiwizacji oraz obrazach ruchomych jako narzędziu krytycznym.

Ważną częścią rezydencji były również wizyty w muzeach, galeriach i przestrzeniach sztuki współczesnej. Odwiedziłam m.in.:

- ✿ Contemporary Art Museum i Pulitzer Art Foundation (St. Louis), gdzie odbyłam spotkanie z kuratorką Heather Alexis Smith,
- ✿ Ogden Museum of Southern Arts oraz Prospect New Orleans – triennale sztuki współczesnej,
- ✿ Cahokia Mounds – prekolumbijskie kopce ceremonialne w Illinois, ważne miejsce pamięci rdzennych społeczności,
- ✿ Northside Workshop, gdzie zapoznałam się z działalnością kolektywu Juana Williama Chaveza.

The Historic New Orleans Collection, LA, USA, październik, 2024

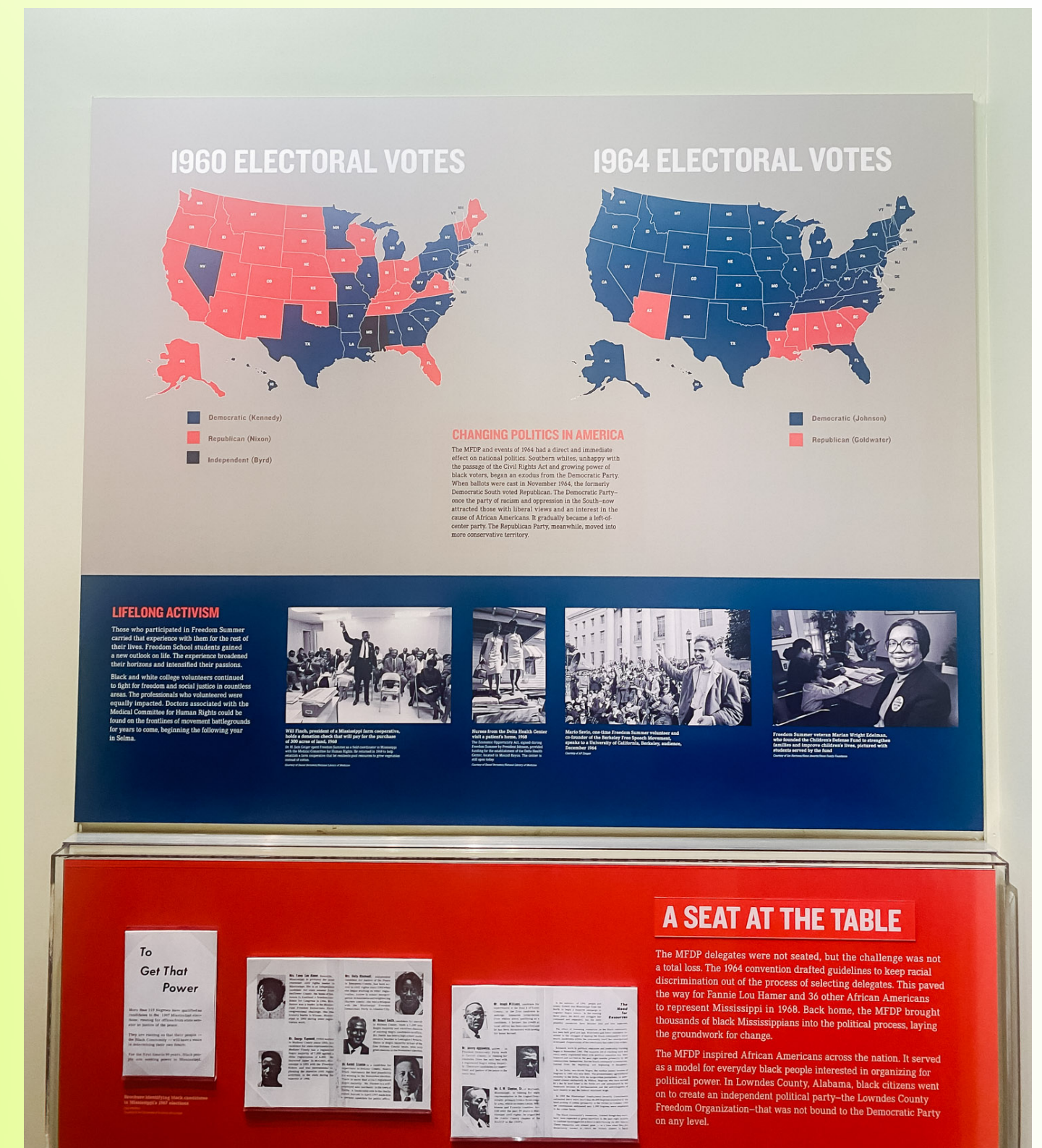
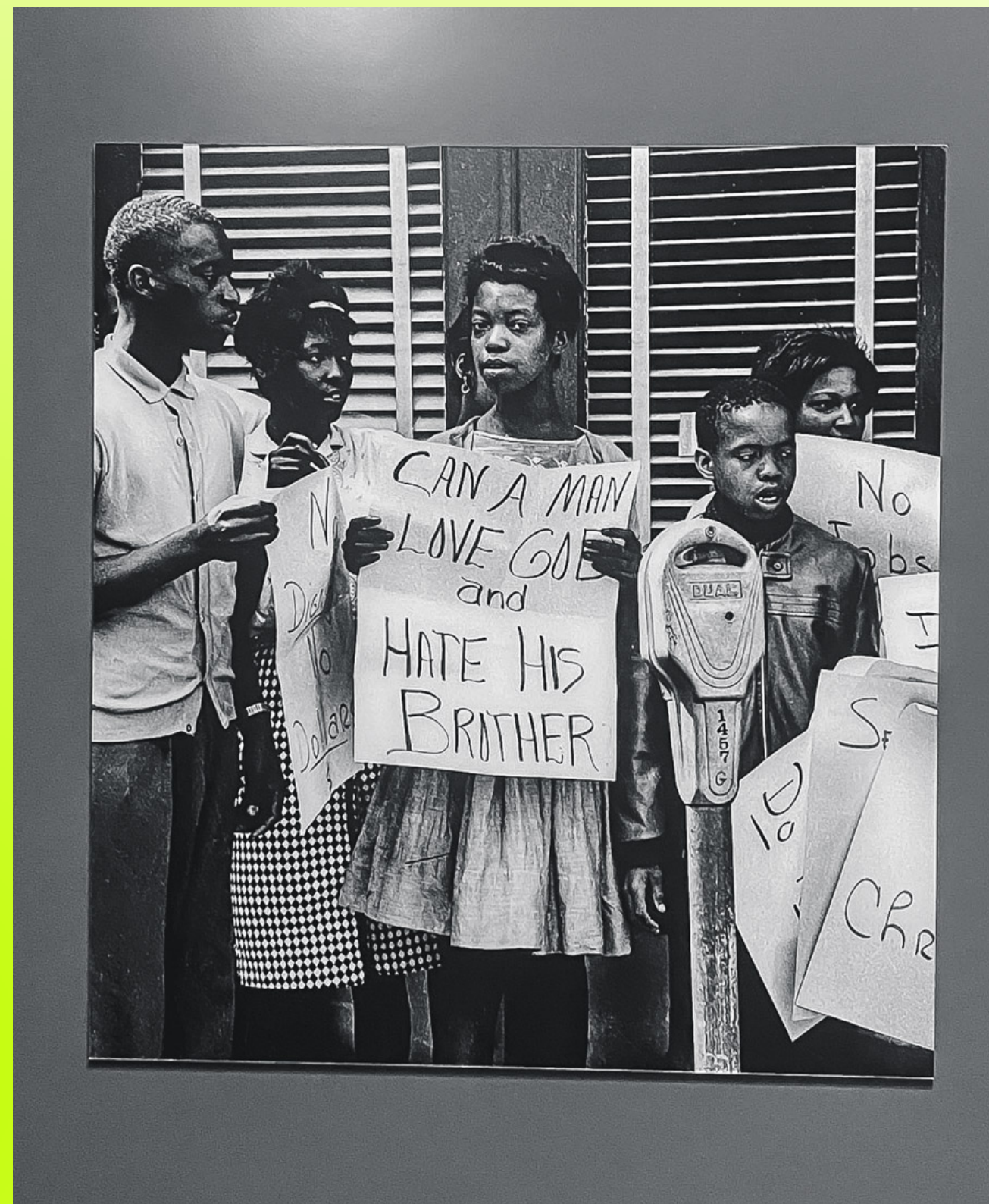
Podczas rezydencji badawczej w St. Louis (Missouri) odwiedziłam **Cahokia Mounds**, stanowisko archeologiczne związane z cywilizacjami rdzennych mieszkańców Ameryki Północnej. Poznałam tam historię wykorzystania słonecznika w rolnictwie prekolumbijskim, co pogłębiło moją refleksję nad jego symboliką – od rdzennej praktyki, przez kolonialne zawłaszczenie, aż po współczesne użycie jako narzędzia propagandy.

Słonecznik, choć dziś silnie kojarzony z Ukrainą (największym eksporterem nasion na świecie), nie jest jej rodzimą rośliną. Pochodzi z Mezoameryki, a do Europy trafił w XVI wieku za pośrednictwem hiszpańskich kolonizatorów. Przez długi czas pełnił funkcję ozdobną, a dopiero w XIX wieku rozpoczęto jego uprawę przemysłową we wschodniej Europie – głównie do produkcji oleju. Istotną postacią w jego selekcji był ukraiński naukowiec Wasyl Pustowojt. W tym samym czasie ukraińscy migranci ponownie wprowadzili słonecznik do Ameryki Północnej, gdzie wykorzystywano go głównie jako paszę.

Ważnym punktem rezydencji była również wizyta w **Tyson Research Center**, stacji badawczej należącej do Washington University. To miejsce o złożonej historii – od obecności rdzennych społeczności, przez wojskowe użytkowanie, po współczesne działania naukowe – stanowi przykład instytucji zaangażowanej w dekolonizację wiedzy oraz ochronę dziedzictwa kulturowego.

W St. Louis spotkałam się także z artystą i aktywistą Juanem Williamem Chavezem, założycielem kolektywu **Northside Workshop**, który łączy praktyki artystyczne z pracą społeczną i ekologiczną. Jego projekt Pruitt-Igoe Bee Sanctuary przekształca przestrzeń dawnego osiedla w miejsce edukacji, uprawy roślin i hodowli pszczoł. Chavez, odwołując się do tradycji rdzennych i dekolonialnych, pokazuje, jak sztuka może służyć odbudowie wspólnoty, pamięci i relacji międzygatunkowych.

W Wyjazd do Stanów Zjednoczonych znacząco wpłynął na mój sposób myślenia o temacie. Zainspirowana historiami walki o prawa różnych mniejszości – Afroamerykanów, rdzennych społeczności oraz grup migranckich – zaczęłam patrzeć na problematykę szerzej. Obecnie interesuje mnie, w jaki sposób kultura bywa wykorzystywana jako narzędzie wpływu – szczególnie w kontekście dyplomacji kulturalnej i tzw. soft power, czyli miękkiej siły, z której korzystały i nadal korzystają światowe mocarstwa.

Dokumentacja wystawy w National Civil Rights Museum, Memphis, Tennessee, październik 2024

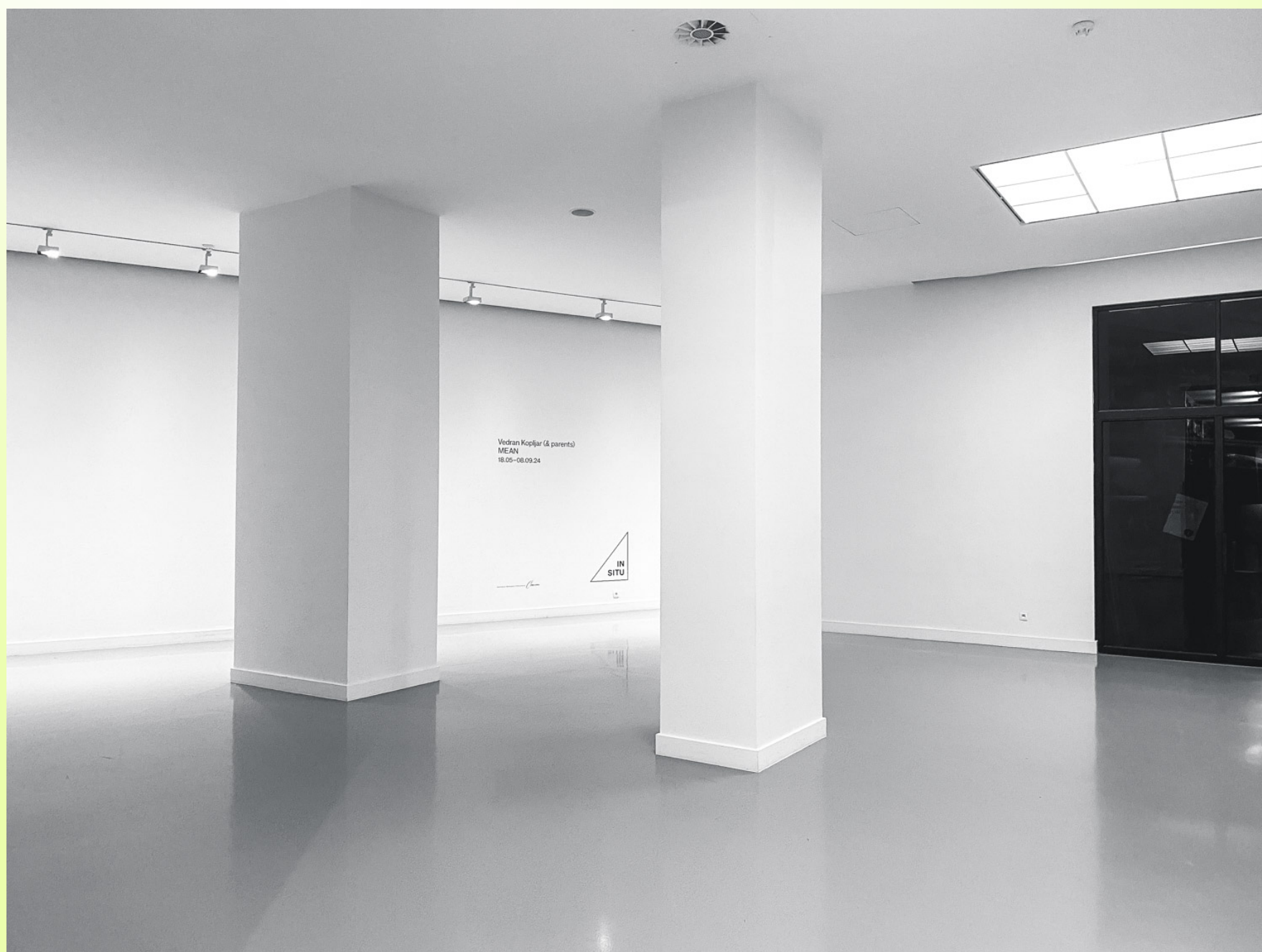
Etap 7 : Projekt wystawienniczo-badawczy w Muzeum Sztuki Współczesnej w Antwerpii

Współpraca w ramach Kyiv Biennale z M HKA (Museum of Contemporary Art Antwerp), Instytutem Adama Mickiewicza oraz magazynem MOST.

Opracowuję kuratorski program wydarzeń towarzyszących Kyiv Biennale, realizowany we współpracy z M HKA w Belgii zaplanowany na **październik 2025**.

Partnerzy projektu: Kyiv Biennale, M HKA, Instytut Adama Mickiewicza, magazyn MOST.

Proces znajduje się obecnie na etapie rozwoju merytorycznego. We wrześniu 2024 roku odbyłam wizytę studyjną do instytucji w Antwerpii, która stanowiła ważny element przygotowań do dalszych działań programowych

dokumentacja wizyty studyjnej w Muzeum Sztuki Współczesnej w Antwerpii, wrzesień 2024

Stopień realizacji etapu: 30%

Nawiązane współprace:

- ✿ Weronika Adamowska – kuratorka, HER Docs, festiwal filmowy, Warszawa
- ✿ Maria Brewińska – kuratorka, Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa
- ✿ Maria Hlavajova – dyrektorka artystyczna, BAK – basis voor actuele kunst, Utrecht, Holandia
- ✿ Tamar Janashia – założycielka i dyrektorka, Culture and Management Lab, Tbilisi
- ✿ Tereza Hendl – badaczka, Ludwig-Maximilians-Universität München i Universität Augsburg; współzałożycielka RUTA Association – organizacji promującej badania nad Europą Środkową, Południowo-Wschodnią, Wschodnią, krajami bałtyckimi, Kaukazem oraz Azją Centralną i Północną w globalnym dyskursie
- ✿ Lesia Kulchynska – kuratorka, badaczka, doktorka nauk o filmie, National University of Kyiv-Mohyla Academy, Kijów
- ✿ Marta Kuźma – dziekanka i profesorka, Yale School of Art, USA
- ✿ Michal Murawski – profesor, School of Slavonic and East European Studies, University College London
- ✿ Magdalena Moskaiewicz – kuratorka i wykładowczyni, School of the Art Institute of Chicago
- ✿ Natalia Sielewicz – kuratorka, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie
- ✿ Gregory Volk – krytyk sztuki, kurator, profesor na Virginia Commonwealth University, Nowy Jork, USA
- ✿ Joanna Zielińska – starsza kuratorka, M HKA – Museum of Contemporary Art Antwerp, Belgia
- ✿ Gabriëlle Schleijpen – dyrektorka programowa, Dutch Art Institute (DAI), Holandia
- ✿ Heather Alexis Smith – kuratorka, Pulitzer Art Foundation, St. Louis, USA
- ✿ Sebastian Cichocki – kurator, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie
- ✿ Darya Tsymbalyuk – badaczka i artystka, associate professor, University of Chicago

Instytucje i przestrzenie:

- ✿ The Luminary – artist-run space, St. Louis, USA
- ✿ Kaunas Biennale – Litwa
- ✿ Nida Art Colony – Litwa
- ✿ Untitled Tbilisi – niezależna przestrzeń sztuki współczesnej, Tbilisi
- ✿ Feminists Translocalities – międzynarodowa sieć badawczo-artystyczna, Berlin
- ✿ Dnipro Center of Contemporary Culture – Ukraina
- ✿ Contemporary Art Museum – St. Louis, USA
- ✿ CEC ArtsLink – międzynarodowa sieć współpracy i program rezydencyjny, Nowy Jork, USA
- ✿ Instytut Adama Mickiewicza – Polska
- ✿ Muzeum Warszawy – Polska
- ✿ Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego – Warszawa, Polska
- ✿ Uniwersytet Warszawski – Polska

Archiwa filmowe i audiowizualne:

- ✿ Państwowe Archiwum Audiowizualne w Kijowie
- ✿ Dovżenko Centrum w Kijowie
- ✿ Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych (WFDIF)

Bibliografia:

- * Azoulay, Ariella Aïsha, *Potential History: Unlearning Imperialism*. London: Verso Books, 2019
- * hooks, bell, *Teaching Community: A Pedagogy of Hope*. New York: Routledge, 2003
- * Fanon, Frantz, *Czarna skóra, białe maski*. Wydawnictwo Karakter, 2020
- * Fanon, Frantz, *Wyklęty lud ziemi*, wydawnictwo Karakter, 2025
- * M HKA (red.) *Eurasia: A Landscape of Mutability*. Antwerp: M HKA, 2022
- * Garcia, Ruth Catlow, Penny Rafferty, eds. *Radical Friends: Decentralised Autonomous Organisations and the Arts*. London: Torque Editions, 2022
- * Gandhi, Leela, *Affective Communities: Anticolonial Thought, Fin-de-Siècle Radicalism, and the Politics of Friendship*. Durham: Duke University Press, 2006
- * Sahadeo, Jeff, "Druzhba Narodov or Second-Class Citizenship? Soviet Asian Migrants in a Post-Colonial World." *Central Asian Survey*, vol. 27, no. 2, 2008, s.111-128.
- * Rainbow, David, ed. *Ideologies of Race: Imperial Russia and the Soviet Union in a Global Context*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2019
- * *The Funambulist Magazine*. Red. Léopold Lambert. Paryż: The Funambulist Press, wyd. ciągle od 2015.
- * Mbembe, Achille. *Brutalizm*. Wydawnictwo Karakter, 2025.
- * Tlostanova, Madina V., i Walter D. Mignolo. *Learning to Unlearn: Decolonial Reflections from Eurasia and the Americas*. Columbus: The Ohio State University Press, 2012
- * Wolff, Larry, *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment*. Stanford: Stanford University Press, 1994
- * Slavs and Tatars, *Friendship of Nations: Polish Shi'ite Showbiz*. Berlin: Book Works, 2013.
- * Sinclair, Sara Raza, *Punk Orientalism: The Art of Rebellion*. London: Black Dog Publishing, 2022
- * Melissen, Jan, ed. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005
- * Gradszkova, Yulia. *Soviet Politics of Emancipation of Ethnic Minority Women: Natsionalka*. Cham: Springer, 2018
- * Freire, Paulo, *Pedagogy of the Oppressed*. Przeł. Myra Bergman Ramos. New York: Continuum, 1970
- * Vilenica, Ana, red. *Decoloniality in Eastern Europe: A Lexicon of Reorientation*. Novi Sad: New Media Center_kuda.org, 2023
- * Hern, Matt, i Am Johal. *O My Friends, There Is No Friend: The Politics of Friendship at the End of Ecology*. Bielefeld: transcript Verlag, 2022
- * Tlostanova, Madina V., *What Does It Mean to Be Post-Soviet?: Decolonial Art from the Ruins of the Soviet Empire*, wyd. Duke University Press, 2018;
- * Epp Annus, *Soviet Postcolonial Studies: A View from the Western Borderlands* (BASEES/Routledge Series on Russian and East European Studies), wyd. Routledge, 2019;
- * Martin, Terry, *The Affirmative Action Empire: Nations and Nationalism in the Soviet Union, 1923–1939*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2001
- * Davidson, Miri. „On the Concept of the Pluriverse in Walter Mignolo and the European New Right”. *Contemporary Political Theory*, opublikowano 19 listopada 2024

OPINIA PROMOTORA
DOTYCZĄCA PROJEKTU BADAWCZEGO
p. YULII KRIVICH

Kraków, 14 kwietnia 2025 r.

dr hab. Michał Zawada, prof. ASP

Wydział Malarstwa

Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

Dotyczy doktorantki:

Yulia Krivich

Pani Yulia Krivich realizuje projekt doktorski pt. *Dekolonizacja pamięci poprzez analizę afektywnych wspólnot i relacji przyjaźni w kontekście spuścizny ideologii „przyjaźni narodów” w sztuce i kulturze wizualnej krajów Europy Wschodniej, Kaukazu i Azji Centralnej*, którego tematem jest badanie dekolonialnego oporu w sztukach wizualnych na podstawie analiz autoetnograficznych, pracy z rodzinną biografią, lecz przede wszystkim wobec historycznego i bieżącego kontekstu historycznego. Dlatego też obszarem, którym zajmuje się doktorantka jest Europa Wschodnia, Kaukaz oraz Azja Centralna – przestrzeń, którą teoria postkolonialna zaczęła zajmować się dopiero w ostatniej dekadzie, a w ramach polskich sztuk wizualnych pozostaje niemal nieobecna. Badanie dotyczyć będzie relacji splotu indywidualnych biografii oraz szerokiego tła politycznego, a także etnograficznego, pokazując uwikłanie w makroprocesy związane z migracją, konfliktem, szukaniem tożsamości i odzyskiwaniem pamięci. Z analizą tą pozostaje związana refleksja nad produkcją wiedzy o regionie – w jaki sposób konstruuje się o nim narracje, w jaki sposób funkcjonuje w języku, jakie uogólnione cechy mu się przypisuje. Zasadniczym kontekstem politycznym projektu jest dawny i obecny imperializm carskiej Rosji, ZSRR oraz Federacji Rosyjskiej.

Tak zarysowany projekt badawczy wymaga zupełnie nowych narzędzi, które, choć wypracowane na bazie teorii postkolonialnej, zyskać muszą nowy charakter, nakierowany na ten specyficzny kontekst geograficzny. Doktorantka zwraca uwagę na potrzebę zbudowania nowego języka, który zająć mógłby się jego opisem. Pionierski charakter badań p. Krivich wiąże się więc z ciągłą potrzebą redefiniowania już ustalonych pojęć, a także nieustannym poszukiwaniem

adekwatnych narzędzi, którymi można przeprowadzić proces analityczny. Forma, którą przyjmie ostateczna praca doktorska musi więc podlegać ciągłym zmianom, adaptować się do toku badań i reagować na zbierane przez doktorantkę materiały. Co oczywiste, olbrzymi wpływ na charakter pracy ma również bieżąca sytuacja polityczna, która narzuca nie tylko kontekst, lecz również określa, jakie działania badawcze na materiale źródłowym będą w ogóle możliwe do realizacji.

Praca p. Krivich należy do szerokiego spektrum projektów w nurcie badań artystycznych (artistic research), pozostaje więc w splocie działań teoretycznych, spekulatywnych oraz praktycznych. Pierwotnie projekt miał skupić się na działaniach kontekstualnych, których efektem końcowym mógłby być projekt wystawienniczo-wydawniczy, jednak bieżące badania doprowadziły ją do przekonania o użyciu formy filmowej, która oddałaby narracyjno-spekulatywny charakter projektu. Realizacja bazować będzie na materiałach archiwalnych, zarówno prywatnych, jak i publicznych, a budowana narracja oscylować będzie pomiędzy tym, co jednostkowe, a tym, co uniwersalne. W tak szeroko zakrojonym projekcie niezbędna będzie współpraca z badaczami i badaczkami z analizowanego regionu Europy Wschodniej, Kaukazu i Azji Centralnej, ośrodkami badawczymi i organizacjami pozarządowymi w Polsce i za granicą, a także ciągła wymiana doświadczeń z artystkami i aktywistkami, dla których tematyka ta jest bliska.

W ramach IPB doktorantka zrealizowała następujące etapy:

1. Kwerenda i opracowanie literatury – przygotowanie bibliografii zarówno z zakresu historii politycznej, jak i filozofii, teorii kultury, teorii wizualności. Literatura pomaga jej zarówno w opracowaniu i doszczegółowieniu tematu projektu, jak również stanowi istotny punkt krytycznego odniesienia w budowaniu jej własnego obrazu rzeczywistości imperialnej.
2. Badania archiwów filmowych – przegląd materiałów w: Państwowym Archiwum Audiowizualnym w Kijowie, Dovzhenko Centrum w Kijowie, Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych, Video Data Bank przy School of the Art. Institute of Chicago, Anthology Film Archives w Nowym Jorku, Wytwórni Filmów Oświatowych w Łodzi.
3. Przygotowanie teoretycznej podstawy projektu pracy doktorskiej – etap oparty przede wszystkim o case study historii babci doktorantki, której historia w przejmujący i bezpośredni sposób odpowiada na założony w projekcie problem imperialnej kolonizacji i jej relacji z indywidualną biografią.
4. Laboratorium integracji – projekt edukacyjny w ramach SDK Słonecznik – będący ostatnim projektem zrealizowanym przez kolektyw (2024 r.).
5. Praca nad wystawą w Muzeum Warszawy – przygotowywanie wystawy w MW, której otwarcie odbędzie się pod koniec czerwca 2025 r.

6. Wyjazd badawczy do USA w ramach ARTSLink Fellowship – odbycie rezydencji badawczej w The Luminary w St. Louis wraz z dodatkowymi wizytami studyjnymi w Chicago, Memphis, Nowym Jorku i Nowym Orleanie
7. Projekt wystawienniczo-badawczy w Muzeum Sztuki Współczesnej w Antwerpii – we współpracy z Kyiv Biennale, M HKA, IAM, magazynem MOST

Tak zarysowany zakres działań, które podjęła doktorantka od czasu rozpoczęcia studiów doktoranckich pokazuje ogromny stopień jej zaangażowania w proces przygotowania dysertacji. Przygotowywany projekt jest niezwykle dojrzałą i ambitną odpowiedzią na niezwykle trudny społecznie i politycznie problem recepcji kolonialnego imperializmu w naszej części świata – miejscu, które rzadko pojawia się w kontekście współczesnej myśli postkolonialnej. Wysoko oceniam również komunikację między doktorantką i promotorem – zarówno konsultacje w ramach seminarium, jak i omawianie bieżących problemów i zagadnień związanych z realizacją projektu przebiegają bez zakłóceń i mają charakter regularny i systematyczny.

Z wyrazami szacunku

Michał Zawada